

**Briuselis, 2024 m. spalio 14 d.
(OR. en)**

14459/24

**CLIMA 355
ENV 996
ONU 115
DEVGEN 147
ECOFIN 1140
ENER 502
MAR 159
AVIATION 138
ICAO 44**

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

data: 2024 m. spalio 14 d.

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 14218/24

Dalykas: Pasirengimas 29-ajai Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos
konvencijos (UNFCCC) šalių konferencijai (COP29)
(2024 m. lapkričio 11–22 d., Baku)
– Tarybos išvados

Delegacijoms priede pateikiamos 2024 m. spalio 14 d. įvykusiame 4050-ajame Tarybos posėdyje
patvirtintos Tarybos išvados pirmiau nurodyta tema.

Pasirengimas 29-ajai Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (UNFCCC) šalių konferencijai (COP29)

(2024 m. lapkričio 11–22 d., Baku)

– Tarybos išvados –

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

BŪTINYBĖ SKUBIAI IMTIS KLIMATO SRITIES VEIKSMŲ

1. PABRĖŽIA, kad klimato kaita kelia egzistencinę grėsmę žmonijai, ekosistemoms ir biologinei įvairovei, taip pat taikai ir saugumui, ir nuo šios grėsmės nėra apsaugota nė viena šalis, teritorija ar regionas. PAREIŠKIA, KAD DIDELĮ SUSIRŪPINIMĄ JAI KELIA vis didesnis ekstremalių meteorologinių reiškinių, įskaitant karščio bangas, miškų gaisrus, sausras ir potvynius, intensyvumas ir dažnumas visame pasaulyje. APGAILESTAUJA dėl jų poveikio žmonių sveikatai, biologinei įvairovei, sausumos ir jūrų ekosistemoms ir dėl to, kad žūsta vis daugiau žmonių, ir PABRĖŽIA, kad šį kritinį dešimtmetį reikia itin skubiai stiprinti pasaulinį atsaką į ekstremaliąją klimato situaciją, visoms šalims imantis plataus užmojo ir gerokai intensyvesnių klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos veiksmų, atitinkančių Paryžiaus susitarimo tikslus, kuriais prisidedama prie žmonių, jų pragyvenimo šaltinių, ekonomikos, maisto sistemų, biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugos;
2. PABRĖŽIA, kad visame pasaulyje reikia sparčios pertvarkos, kuria būtų užtikrintas ekonomikos ir visuomenės neutralus poveikis klimatui, atsparumas, palankumas gamtai ir žiediškas bei efektyvus išteklių naudojimas, visame pasaulyje užtikrinant naujas ir deramas darbo vietas ir ekonomikos augimą. Ši pertvarka turi vykti tokiu tempu ir mastu, kurie atitiktų tikslą, kad visuotinis atšilimas neviršytų 1,5 °C, ir ji turi būti teisinga ir įtrauki, turi skatinti žmogaus teisėmis grindžiamą požiūrį ir ja turėtų būti užtikrinta, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. TIKISI bendradarbiauti su partneriais iš viso pasaulio, kad būtų išnaudotos pertvarkos teikiamos galimybės ir įveikti su ja susiję iššūkiai;

3. PABRĖŽIA galimybes ir bendrą naudą, kurias plataus užmojo klimato srities veiksmai teikia ne tik planetai ir pasaulio ekonomikai, bet ir žmonėms, kiek tai susiję su aukštesniu gyvenimo lygiu, sveikata, didesniu apsirūpinimo vandeniu saugumu, tvariomis maisto sistemomis ir prieinamomis energijos kainomis. PABRĖŽIA, kad investicijomis į švietimą, mokslą, inovacijas ir žaliąsias darbo vietas bei įgūdžius kartu išsaugant ekonomikos konkurencingumą ir skatinant socialinę įtrauktį, teisinga ir sąžininga žaliaji pertvarka pereinant prie naujojo žaliosios ekonomikos modelio suteiks naudos visoms visuomenėms. PRIMENA, kad neveikimo kaina gerokai viršija tvarkingos ir teisingos pertvarkos įgyvendinimo kainą. Taip pat PAKARTOJA, kad Paryžiaus susitarimo, Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. ir Adis Abebos veiksmų darbotvarkės įgyvendinimas yra glaudžiai tarpusavyje susijęs;
4. PAKARTOJA, kad visos Šalys, imdamosi veiksmų klimato kaitos problemai spręsti, turėtų ginti, gerbti, propaguoti žmogaus teises, taip pat teisę į švarią, sveiką ir tvarią aplinką, čiabuvių tautų teises, kaip išdėstyta JT Deklaracijoje dėl čiabuvių tautų teisių, vietos bendruomenių, migrantų, vaikų ir jaunimo, vyresnio amžiaus asmenų, asmenų su negalia ir pažeidžiamoje padėtyje esančių asmenų teises, taip pat su lyčių lygybe, moterų bei mergaičių įgalėjimu bei kartų tarpusavio teisingumu susijusiose srityse, ir laikytis savo atitinkamų įsipareigojimų. Atsižvelgdama į tai, GERAI VERTINA specialiojo pranešėjo žmogaus teisių skatinimo ir apsaugos klimato kaitos kontekste klausimais darbą. PABRĖŽIA, kad mastu vykdant pertvarką, kuria užtikrinamas planetos neutralus poveikis klimatui ir atsparumas, socialiniam teisingumui, sąžiningumui ir įtraukumui skatinti yra itin svarbus prasmingas visuomenės, be kita ko, pilietinės visuomenės, jaunimo ir visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas, įsitraukimas ir prieiga prie informacijos. PAKARTOJA, kad ES yra įsipareigojusi ir toliau puoselėti šias vertybes;

5. PRIPAŽĮSTA biologinės įvairovės nykimo, klimato kaitos, taršos ir žemės degradacijos tarpusavio priklausomybę. PAKARTOJA, kad esame susirūpinę dėl padėties sunkumo ir skubos, kurie kyla dėl tarpusavyje susijusios ir viena kitą sustiprinančios trejopos planetos patiriamos krizės – klimato kaitos, biologinės įvairovės nykimo ir taršos, taip pat dėl dykumėjimo, žemės, dirvožemio bei vandenynų degradacijos ir vandens trūkumo, potvynių, sausrų ir miškų naikinimo, kurie kelia visuotinę grėsmę darniam vystymuisi. PATVIRTINA savo pasiryžimą veiksmingai, integruotai ir nuosekliai reaguoti į šias ekstremaliasias situacijas – tai apima abipusiai naudingas strategijas, kuriose numatytos tvirtos socialinės ir aplinkos apsaugos priemonės, be kita ko, pasitelkiant gamtos procesais grindžiamus sprendimus, biologinės įvairovės išsaugojimą ir ekosistemų atkūrimą. PABRĖŽIA, kad reikia kuo labiau sumažinti kompromisus, visų pirma kiek tai susiję su žemės ir biomasės naudojimu. YRA TVIRTAI PASIRYŽUSI siekti, kad Paryžiaus susitarimas ir Kunmingo ir Monrealio pasaulinės biologinės įvairovės strategija būtų įgyvendinami, o žemės būklės neblogėjimas visame pasaulyje būtų užtikrinamas tarpusavio parama grindžiamu būdu, ir RAGINA glaudžiau bei tvirčiau bendradarbiauti ir stiprinti šių ir kitų daugiašalių susitarimų sinergiją;
6. AKCENTUOJA, kad 16-oji Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencija, 29-oji Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencija (UNFCCC) ir 16-oji Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su dykumėjimu (UNCCD) šalių konferencija suteikia unikalią galimybę užtikrinti Rio de Žaneiro konvencijų tarpusavio paramą ir JT Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslų tarpusavio paramą ir REMIA tvirtesnę bendradarbiavimą nacionaliniu lygmeniu įgyvendinant nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus, nacionalinius prisitaikymo planus (NPP) ir nacionalines biologinės įvairovės strategijas ir veiksmų planus, taip pat Rio de Žaneiro konvencijų jungtinės ryšių palaikymo grupės darbą siekiant išnagrinėti jų bendro darbo galimybes;

7. MANO, kad aukščiausiojo lygio susitikimas dėl ateities yra itin svarbus etapas daugiašalei sistemai ir siekiant darnaus vystymosi tikslų. PALANKIAI VERTINA tarptautines pastangas imtis konkrečių veiksmų reaguojant į dabarties ir ateities kylančius iššūkius ir atsirandančias galimybes visos žmonijos ir ateities kartų labui, be kita ko, reformuojant pasaulinę finansų architektūrą, kad būtų galima reaguoti į didelius ekonominius iššūkius, su kuriais visų pirma susiduria besivystančios šalys, tokius kaip su skola susijęs pažeidžiamumas, infliacija ir klimato kaitos poveikis, kartu gerbiant tarptautinių finansų įstaigų įgaliojimus ir laikantis jų procesų;
8. PAREIŠKIA, KAD JAI KELIA DIDELĮ SUSIRŪPINIMĄ žala klimatui ir aplinkai, taip pat milžiniškos žmonių kančios, kuriuos sukelia besitęsiantys ginkluoti konfliktai visame pasaulyje, ir rizika, kurią jie kelia veiksmingiems pasauliniams veiksams siekiant įveikti treją planetos krizę. PABRĖŽIA, kad karai daro didelį neigiamą antrinį poveikį energetiniam ir apsirūpinimo maistu saugumui, be to, kenkia pasauliniam saugumui bei stabilumui, ir kad šį klausimą tarptautinė bendruomenė turi skubiai ir ryžtingai spręsti. PAKARTOJA, kad kuo griežčiausiai smerkia Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, kuriuo ne tik šiurkščiai pažeidžiama tarptautinė teisė ir dėl kurio masiškai žūsta žmonės ir daromas neigiamas poveikis sveikatai, be kita ko, civilių gyventojų sveikatai, bet taip pat daroma tiesioginė žala gamtai ir sukeliamas ilgalaikis aplinkos būklės blogėjimas, keliamas pavojus branduolinei saugai ir vėluojama vykdyti labai reikalingus kovos su klimato kaita veiksmus. ATSIŽVELGDAMA į tai, kad Rusija pagal tarptautinę teisę yra atsakinga už bet kokią žalą, kurią sukėlė jos agresija prieš Ukrainą, palankiai vertina tai, kad buvo sukurtas Rusijos Federacijos agresijos prieš Ukrainą padarytos žalos registras ir žalos atlyginimo komisijos vykdomą pasirengimą – tai yra pirmas žingsnis kuriant visapusišką mechanizmą, skirtą atlyginti Ukrainai už Rusijos agresijos karo žalą, įskaitant žalą aplinkai. Taip pat PAKARTOJA, kad didelį susirūpinimą kelia pastarojo meto įvykiai Artimuosiuose Rytuose, kaip pareiškė Europos Vadovų Taryba;

9. AKCENTUOJA Tarpvvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC) šeštosios vertinimo ataskaitos indėlio svarbą rengiant teigiamą pirmojo bendros pažangos įvertinimo išvadą. PABRĖŽIA jos pateiktų vertinimų, susijusių su galimais veiksmais, aktualumą ir AKCENTUOJA, jog svarbu, kad septintojo vertinimo ciklo metu visos IPCC darbo grupės išsamiai ir laiku pateiktų atitinkamus duomenis antrajam bendros pažangos įvertinimui parengti, nes klimato srities veiksmų pagrindas ir toliau yra geriausios turimos mokslinės žinios;

REZULTATAI BAKU

10. RAGINA Baku pasiekti plataus užmojo ir subalansuotą rezultatą, kad būtų i) galima pasiekti 1,5 °C temperatūros tikslą, atsižvelgiant į geriausius turimus mokslo duomenis, visų pirma naujausias IPCC ataskaitas, ii) daroma pažanga siekiant visų mūsų ilgalaikio atsparumo ir iii) susitarta dėl veiksmingo, pasiekiamo ir plataus užmojo naujo kolektyvinio kiekybiškai įvertinto kovos su klimato kaita finansavimo tikslo;
11. PALANKIAI VERTINA veiksmų gaires dėl 1,5 °C misijos, kurias turi įgyvendinti COP pirmininkaujantys JAE, Azerbaidžanas ir Brazilija (trejetas), ir RAGINA trejetą toliau imtis vadovaujančio vaidmens sudarant palankesnes sąlygas platesnio užmojo nacionaliniu lygmeniu nustatytiems įpareigojantiems veiksams, suderintiems su 1,5 °C temperatūros tikslu, didinant politinį postūmį ir skatinant užmojus įvairiose Paryžiaus susitarimo kryptyse, remiantis geriausiais turimais mokslo duomenimis;
12. PABRĖŽIA, kad reikia kolektyviai remtis visais Sprendimo dėl bendros pažangos įvertinimo aspektais bei juos įgyvendinti ir atspindėti juos visose atitinkamose darbo pagal Paryžiaus susitarimą kryptyse. PABRĖŽIA, kad Sprendimas dėl bendros pažangos įvertinimo turi būti įgyvendintas visų pirma būsimame nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų raunde, taip pat kasmetiniame dialoge dėl bendros pažangos įvertinimo, JAE dialoge, Klimato kaitos švelninimo darbo programoje (KKŠDP) ir Teisingos pertvarkos darbo programoje (TPDP). AKCENTUOJA ypatingą JAE dialogo svarbą siekiant užtikrinti sėkmingą viso Sprendimo dėl bendros pažangos įvertinimo įgyvendinimą;

13. AKCENTUOJA KKŠDP svarbą siekiant skubiai padidinti klimato kaitos švelninimo užmojus ir įgyvendinimą šiuo kritiniu dešimtmečiu tokiu būdu, kad būtų papildytas bendros pažangos įvertinimas, ir ĮSIPAREIGOJA toliau konstruktyviai bendradarbiauti su Šalimis ir suinteresuotaisiais subjektais, kurie nėra Šalys, siekiant keistis įgyta patirtimi, nustatyti sinergijas ir stiprinti įvairių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą, kad būtų skatinama tvirta vidaus politika, nagrinėjama, kaip sektorių politika gali būti grindžiami klimato srities veiksmai ir užmojai, ir sudaromos sąlygos valstybėms daryti pažangą įgyvendinant ir stiprinant savo būsimus įsipareigojimus, kad būtų galima kolektyviai pasiekti 1,5 °C temperatūros tikslą. PALANKIAI VERTINA 2024 m. KKŠDP temą – „Miestai: pastatai ir miestų sistemos“. PAREIŠKIA SUSIRŪPINIMĄ, kad KKŠDP procese iki šiol padaryta nepakankama pažanga. RAGINA visas Šalis konstruktyviai dalyvauti esminėse diskusijose dėl klimato kaitos švelninimo priemonių ir COP29 remti esminį ir plataus užmojo sprendimą dėl KKŠDP, atspindint aukšto lygio idėjas dėl pasaulinių dialogų ir į investicijas orientuotų renginių pagal KKŠDP, taip pat vykdant tolesnę veiklą, susijusią su bendros pažangos įvertinimo įgyvendinimo pažanga, taip pat pateikiant lūkesčių dėl būsimo nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų raundo. PRIPAŽIŪSTA, kad KKŠDP gali padėti rengiant naujus plataus užmojo nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus ir paskatinti viešojo ir privačiojo sektorių suinteresuotuosius subjektus imtis veiksmų ne tik pagal UNFCCC, užtikrinant naujų darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą visame pasaulyje;
14. AKCENTUOJA TPDP svarbą; PRISIIMA ĮSIPAREIGOJIMĄ konstruktyviai dirbti prie teisingos pertvarkos trajektorijų, kurios būtų orientuotos į žmogų, nė vieno nepaliekant nuošalyje, ir stiprinti gebėjimus vidaus lygmeniu įgyvendinti teisingą pertvarką, grindžiamą įtraukiu, prasmingu ir veiksmingu socialiniu dialogu ir visapusišku, lygiateisiu ir prasmingu visų, įskaitant suinteresuotuosius subjektus, kurie nėra Šalys, dalyvavimu, ir RAGINA tai daryti visas Šalis;

15. PRIMENA 2024 m. spalio 8 d. Tarybos išvadas dėl tarptautinio kovos su klimato kaita finansavimo. PABRĖŽIA, kaip svarbu susitarti dėl naujo kolektyvinio kiekybiškai įvertinto kovos su klimato kaita finansavimo tikslo, ir DAR KARTĄ PATVIRTINA konstruktyvų ES dalyvavimą svarstymuose. AKCENTUOJA, kad nustatant naują tikslą, kuris būtų pasaulinės kovos su klimato kaita finansavimo sistemos dalis, reikia laikytis plataus ir pokyčius skatinančio požiūrio, pagal kurį visi finansavimo šaltiniai – vidaus ir tarptautiniai, viešieji ir privatieji – vienas kitą papildytų bei paremtų ir pagal kurį būtų svarstomi įvairūs finansavimo būdų deriniai. PABRĖŽIA, kad kovos su klimato kaita finansavimas yra priemonė pasauliniams kovos su klimato kaita tikslams pasiekti. Šiomis aplinkybėmis PABRĖŽIA, kad naujam kolektyviniam kiekybiškai įvertintam kovos su klimato kaita finansavimo tikslui pasiekti itin svarbus integruotas daugiasluoksnis požiūris. PABRĖŽIA, kad šis tikslas turėtų plačiau atspindėti visuotines ir vidaus pastangas sutelkti kovos su klimato kaita finansavimą pasitelkiant priemones, kuriomis siekiama stiprinti palankią aplinką, kad finansavimo srautai pasauliniu mastu būtų suderinti su Paryžiaus susitarimo tikslų įgyvendinimo trajektorija ir būtų paskatinti investicijų srautai, visų pirma besivystančiose šalyse. Jo pagrindas turėtų būti suteiktas ir sutelktas tarptautinis kovos su klimato kaita finansavimas, kurį turėtų skirti platesnė įnašų teikėjų grupė, įskaitant tas valstybes, kurios gali prisidėti. Taip išplėtus įnašų teikėjų grupę atsiveria galimybė padidinti finansavimą pažeidžiamoms valstybėms ir bendruomenėms remti ir atspindimas tvirtas visuotinis solidarumas su jomis. PABRĖŽIA, kad reikia išplėsti įnašų teikėjų grupę, nes tai yra būtina plataus užmojo naujo kolektyvinio kiekybiškai įvertinto kovos su klimato kaita finansavimo tikslo įgyvendinimo sąlyga, atspindinti atitinkamų ekonominių pajėgumų raidą ir didėjančias pasaulio mastu išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio dalis nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio pradžios ir jų dinamišką pobūdį. PRIPAŽĮSTA, kad, dedant visuotines pastangas, išsivysčiusios valstybės turėtų ir toliau pirmauti telkiant kovos su klimato kaita finansavimą iš įvairių šaltinių, priemonių ir kanalų. PABRĖŽIA, kad naujo kolektyvinio kiekybiškai įvertinto kovos su klimato kaita finansavimo tikslo pagrindinė dalis turėtų būti naudojama tikslingai, kad būtų užtikrinta veiksminga, prieinama ir paveiki parama, visų pirma pažeidžiamoms valstybėms ir bendruomenėms, kad jos pasiektų rezultatų vietoje. Be to, PRIPAŽĮSTA, kad daug besivystančių valstybių jau teikia ir telkia kovos su klimato kaita finansavimą, be kita ko, per specialius klimato fondus, daugiašalius plėtros bankus, nacionalines plėtros finansų įstaigas ir pasitelkdamos Pietų šalių savitarpio bendradarbiavimą. RAGINA visus įnašų teikėjus pranešti apie kovos su klimato kaita finansavimo sumą, suteiktą ir sutelktą siekiant padidinti skaidrumą ir sudaryti sąlygas geresniam įvairių teikėjų ir subjektų veiksmų koordinavimui, papildomumui ir suderinamumui, nes tai gali suteikti postūmį didesniai kovos su klimato kaita finansavimui;

16. PRIMENA Paryžiaus susitarimo 6 straipsnio teikiamas galimybes sudaryti palankesnes sąlygas tolesniems užmojams panaikinti atotrūkį siekiant apriboti visuotinį atšilimą, su sąlyga, kad bus užtikrintas skaidrumas ir aplinkosauginis naudingumas. PABRĖŽIA, kad daug dėmesio ir toliau reikia skirti išmetamųjų teršalų kiekio mažinimui vidaus lygmeniu ir kad siekiant atidėti būtiną išmetamųjų teršalų kiekio mažinimą negalima naudotis kompensavimu. RAGINA Šalis konstruktyviai bendradarbiauti, kad Baku būtų pasiektas susitarimas, kuriuo būtų prisidedama prie Paryžiaus susitarimo ilgalaikių tikslų, skatinamas užmojis, sudaromos palankesnės sąlygos pažangai, remiamos permainas skatinančios investicijos, sudaromos sąlygos darniam vystymuisi ir užtikrinamas aplinkosauginis naudingumas, kartu puoselėjant socialines apsaugos priemones, gerbiant, ginant ir įgyvendinant žmogaus teises, įskaitant čiabuvių tautų teises, nustatytas JT deklaracijoje dėl čiabuvių tautų teisių, ir apsaugant biologinę įvairovę bei natūralius anglies dioksido absorbentus nuo su klimatu susijusios rizikos. RAGINA dėl 6 straipsnio parengti išsamias taisykles, kad būtų prisidedama prie būtino didesnio pasaulinio užmojo ir išmetamųjų teršalų kiekio sumažinimo, laikantis 1,5 °C temperatūros tikslo, ir teisingos pertvarkos siekiant poveikio klimatui neutralumo, išvengiama tiek dvigubos apskaitos, tiek išmetamųjų teršalų mažinimo trajektorijų, kurios yra nesuderinamos su Paryžiaus susitarimo tikslais arba priklauso nuo klimato kaitos švelninimo galimybių, susaistymo, kylant didelei jų krypties pakeitimo rizikai, toliau skatinamas darnus vystymasis ir apskritai užtikrinamas aplinkosauginis naudingumas pasiūlos, paklausos ir procesų atžvilgiu, taip pat patikima atskaitomybė, skaidrumas, stebėsena ir užmojis bei aukštos kokybės klimato kaitos švelninimo rezultatai;
17. RAGINA Šalis imtis veiksmų visais valdymo lygmenimis, kad būtų daroma pažanga siekiant visuotinio prisitaikymo prie klimato kaitos tikslo. YRA ĮSIPAREIGOJUSI prisidėti prie dvejų metų Jungtinių Arabų Emyratų ir Beleno darbo programos, susijusios su rodikliais, siekiant geriau stebėti prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų pažangą, įgyvendinimo ir RAGINA visas Šalis dalyvauti su rodikliais susijusiame techniniame darbe rengiantis COP29, kad iki COP30 būtų pasiekta rezultatų. RAGINA Šalis pateikti NPP, politikos priemonės ir planavimo procesus ar strategijas, daryti pagal juos pažangą ir juos įgyvendinti ir ĮSIPAREIGOJA remti darbą, kad Baku būtų pasiekta teigiamų NPP vertinimo rezultatų;

18. PABRĖŽIA, kad svarbu įgyvendinti JAE pasaulinio atsparumo klimato kaitai programą, atliekančią svarbų vaidmenį nukreipiant prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas. PABRĖŽIA ES pasiryžimą tai daryti tiek dedant pastangas vidaus lygmeniu, tiek bendradarbiaujant tarptautiniu mastu. PRIMENA, kad reikia skubiai plėsti prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus ir užtikrinti, kad programa būtų įgyvendinama ir būtų pasiekti jos plataus užmojo tikslai, be kita ko, susiję su vandeniu, maistu, sveikata ir ekosistemomis. PABRĖŽIA, kad JAE programos rodikliai turėtų būti konkrečiai susiję su prisitaikymu prie klimato kaitos, juos turėtų būti galima praktiškai įgyvendinti, jie turėtų būti prasmingi, nedviprasmiški ir būtų galima juos stebėti ir jie turėtų padėti įvertinti prisitaikymo prie klimato kaitos pažangą vėliau atliekant bendros pažangos įvertinimą;
19. PALANKIAI VERTINA susitarimą pagal naująją Šarm aş Šeicho bendrą darbo programą dėl klimato srities veiksmų įgyvendinimo žemės ūkio ir apsirūpinimo maistu saugumo srityse ir ĮSIPAREIGOJA pradėti darbą pagal priimtas veiksmų gaires, kuriose būtų išdėstytas jos darbas iki COP31 (2026 m.). PABRĖŽIA, kad svarbu tęsti darbą siekiant įgyvendinti COP28 JAE deklaraciją dėl tvaraus žemės ūkio, atsparių maisto sistemų ir klimato srities veiksmų ir kad reikia skubiai tęsti darbą siekiant tvarių ir atsparių maisto sistemų, ir YRA PASIRYŽUSI šiais klausimais toliau bendradarbiauti su partneriais;
20. PABRĖŽIA, kad atskaitomybė, užtikrinama pagal patobulintą skaidrumo užtikrinimo sistemą tiek veiksmų, tiek paramos atžvilgiu, bus itin svarbi siekiant kurti ir palaikyti Šalių tarpusavio pasitikėjimą visoms Šalims skaidriai, tiksliai, visapusiškai, palyginamai ir nuosekliai įgyvendinant savo įsipareigojimus. RAGINA visas Šalis ne vėliau kaip iki metų pabaigos parengti ir pateikti savo pirmąsias kas dvejus metus rengiamas skaidrumo ataskaitas ir taip pat YRA PASIRYŽUSI tai padaryti, kartu pažymėdama, kad mažiausiai išsivysčiusios valstybės ir mažos besivystančios salų valstybės gali jas pateikti savo nuožiūra;

21. PABRĖŽIA, kad svarbu užbaigti sustiprintos Limos darbo programos ir jos Lyčių lygybės veiksmų plano peržiūrą ir ateityje šį darbą tęsti. TEBĖRA PASIRYŽUSI skatinti lyčių lygybę ir visų moterų bei mergaičių įgalėjimą visame pasaulyje, nes tai itin svarbu, kad klimato srities veiksmai būtų veiksmingi, mūsų klimato tikslai būtų įgyvendinti, o pasaulio mastu būtų užtikrintas didesnis atsparumas. TIKISI bendradarbiauti su visomis Šalimis, kad UNFCCC procese lyčių aspektas būtų ir toliau integruojamas į visus klausimus bei visuose įsteigtuose organuose ir darbo programose. PRIMYGTINAI RAGINA visas Šalis įgyvendinti visapusišką, lygiateisį, prasmingą ir saugų moterų ir mergaičių dalyvavimą ir lyderystę klimato srities veiksmuose stiprinant gebėjimus, planuojant, priimant sprendimus, juos įgyvendinant, vykdant stebėseną ir teikiant ataskaitas, ir PRIMENA savo įsipareigojimą tai daryti;

VEIKSMŲ, UŽMOJO, GALIMYBIŲ IR PARAMOS STIPRINIMAS

22. VERTINA Jungtinių Arabų Emyratų Vyriausybės pastangas pirmininkaujant COP28 ir PALANKIAI VERTINA novatorišką JAE konsensumą, kuriame pabrėžiama iškastinio kuro eros pabaiga, sudarant sąlygas greitam, teisingam ir sąžiningam visuotiniam perėjimui prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, grindžiamam nuodugniu, sparčiu ir nuolatiniu išmetamųjų teršalų kiekio mažinimu, laikantis tikslo apriboti visuotinę atšilimą 1,5 °C;
23. PABRĖŽIA, kad siekiant apriboti atšilimą 1,5 °C, reikia bendrų visų valstybių, ypač stipriausios ekonomikos valstybių, pastangų ir tolesnių veiksmų per šį kritinį dešimtmetį. Taip pat reikia, kad visame pasaulyje išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis pasiektų aukščiausią lygį ne vėliau kaip iki 2025 m., kad ne vėliau kaip 2030 m. būtų sumažintas maždaug 43 %, o ne vėliau kaip 2035 m. – 60 %, palyginti su 2019 m., ir kad kuo greičiau, bet ne vėliau kaip iki 2050 m. būtų pasiektas nulinis grynas išmetamas ŠESD kiekis;

24. PRIMYGTINAI RAGINA visas Šalis imtis tolesnių veiksmų ir atspindėti pasaulines pastangas, dėl kurių susitarta Sprendime dėl bendros pažangos įvertinimo, sparčiai ir plačiu užmoju įgyvendinant ir plečiant nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus, kurie turi būti pateikti gerokai prieš COP30, laikantis Paryžiaus susitarimo. PRIMENA Sprendime dėl bendros pažangos įvertinimo pateiktą prašymą visoms Šalims, kurios dar to nepadarė, peržiūrėti ir sugriežtinti 2030 m. tikslus savo nacionaliniu lygmeniu nustatytuose įpareigojančiuose veiksmuose, kad jie iki 2024 m. pabaigos būtų reikiamu mastu suderinti su Paryžiaus susitarimo temperatūros tikslu, taip pat raginimą pranešti apie savo ilgalaikes išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo grindžiamas vystymosi strategijas arba jas patikslinti, kad iki 2050 m. būtų teisingai pereita prie nulinio grynojo išmetamo ŠESD kiekio, atsižvelgiant į skirtingas nacionalines aplinkybes. SU DIDELIU SUSIRŪPINIMU PAŽYMI, kad šiuo metu visi Paryžiaus susitarimo Šalių nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojantys veiksmai nėra pakankami siekiant tikslo apriboti visuotinį atšilimą 1,5 °C ir įgyvendinti ilgalaikius Paryžiaus susitarimo tikslus, ir RAGINA visas Šalis suderinti savo politiką ir priemones su savo nacionaliniu lygmeniu nustatytais įpareigojančiais veiksmais pagal Paryžiaus susitarimą nustatytomis siektinomis reikšmėmis. PABRĖŽIA, kad visos valstybės, ypač stipriausios ekonomikos valstybės, turėjo i) po Paryžiaus susitarimo priėmimo gerokai padidinti savo nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų užmojį, ii) jau pasiekti didžiausią savo išmetamą ŠESD kiekį arba iii) nurodyti, kad jis bus pasiektas anksčiau nei 2025 m., o savo nacionaliniu lygmeniu nustatytuose įpareigojančiuose veiksmuose turėjo pateikti visą ekonomiką aprėpiančius absoliučius išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslus, apimančius visas ŠESD;
25. PABRĖŽIA, kad ES veikia pagal bendros pažangos įvertinimo įgaliojimus, be kita ko, įgyvendindama Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinį, kuris padės Europos Sąjungai įgyvendinti savo atnaujintus 2030 m. nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus. PABRĖŽIA, kad, remiantis Komisijos skaičiavimais, visiškai įgyvendinus Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinio teisės aktus, ES ir jos valstybės narės galėtų viršyti ES išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslą iki 2030 m. grynąjį ES išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 55 %, palyginti su 1990 m. lygiais. šiuo atžvilgiu AKCENTUOJA, kad svarbu greitai ir visapusiškai įgyvendinti Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinį, atsižvelgiant į tai, kad tai suteiks galimybių ir dėl to kils spręstinių uždavinių;

26. DAR KARTĄ RAGINA teisingai, tvarkingai ir sąžiningai palaipsniui atsisakyti iškastinio kuro energetikos sistemose, laikantis 1,5 °C scenarijų, paspartinti veiksmus šiame kritiniame dešimtmetyje, kad iki 2050 m. būtų pasiektas nulinis grynas išmetamų teršalų kiekis, atsižvelgiant į mokslo duomenis. DAR KARTĄ RAGINA patrigubinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumus visame pasaulyje ir iki 2030 m. padvigubinti pasaulinį vidutinį metinį energijos vartojimo efektyvumo didinimo tempą ir paspartinti visai netaršių ir mažataršių technologijų diegimą. RAGINA kuo skubiau laipsniškai panaikinti subsidijas iškastiniam kurui, jei jomis nesprendžiamas energijos nepritekliaus ar teisingos pertvarkos klausimas. Šiuo atžvilgiu taip pat PABRĖŽIA, kad šie tikslai turi būti derinami su energijos taupymu ir laipsnišku energijos iš iškastinio kuro gamybos ir vartojimo atsisakymu visame pasaulyje, AKCENTUOJA, kad įgyvendinant visas pasaulines su energetika susijusias pastangas, dėl kurių susitarta JAE konsensuse, nacionaliniu lygmeniu nustatytu būdu, kartu atsižvelgiant į kiekvienos valstybės energijos rūšių derinį, Šalys buvo paragintos prisidėti prie visuotinių pastangų paspartinti visai netaršių ir mažataršių technologijų diegimą laikantis bendros pažangos įvertinimo 28 punkto. Taip pat PABRĖŽIA, kad reikia paspartinti pramonės dekarbonizavimą ir išvengti išmetamųjų teršalų susisaistymo sektoriuose, kuriuose sunku sumažinti išmetamųjų teršalų kieki, ir PALANKIAI VERTINA pažangą, padarytą įgyvendinant tarptautines iniciatyvas šioje srityje;

27. ATKREIPIA DĖMESĮ į tai, kad svarbu visame pasaulyje laipsniškai atsisakyti iškastinio kuro naudojimo netaikant teršalų mažinimo priemonių ir jau šį dešimtmetį pasiekti didžiausią jo suvartojimą ir pradėti jį mažinti, kad būtų užtikrintas būtinas klimato kaitos švelninimas, kaip nurodė IPCC. Šiame kontekste PABRĖŽIA, jog svarbu, kad energetikos sektoriuje iškastinis kuras iš esmės nebebūtų naudojamas gerokai anksčiau nei 2050 m., ir svarbu siekti, kad XXI a. 4-ajame dešimtmetyje jau būtų užtikrinta visiškai arba iš esmės dekarbonizuota pasaulinė elektros energijos sistema, nepaliekant jokių galimybių naujai energijos gamybai iš anglių, nes tame sektoriuje jau plačiai prieinamos ekonomiškai efektyvios nulinės taršos priemonės, kurios teikia įvairialypę naudą, *inter alia*, kiek tai susiję su darniu vystymusi, žmonių sveikata ir oro kokybe, darbo vietų kūrimu ir energetiniu saugumu, ir laipsniškai atsisakyti esamo anglių naudojimo elektros energijos gamybai netaikant teršalų mažinimo priemonių energetikos sistemose tokiu būdu, kad būtų galima pasiekti 1,5 °C temperatūros tikslą. Be to, PABRĖŽIA, kad išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo technologijos, kurios nedaro didelės žalos aplinkai, egzistuoja ribotu mastu ir turi būti naudojamos siekiant sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį daugiausia sektoriuose, kuriuose jį sumažinti sunku, ir kad anglies dioksido absorbavimo technologijos turi prisidėti prie neigiamo išmetamųjų teršalų kiekio balanso pasaulyje, ir AKCENTUOJA, kad jos neturėtų būti panaudotos siekiant atidėti klimato srities veiksmus tuose sektoriuose, kuriuose esama įgyvendinamų, veiksmingų ir ekonomiškai efektyvių klimato kaitos švelninimo alternatyvų, visų pirma šiame kritiniame dešimtmetyje. Kartu PRIPAŽIŠTA pažangą, padarytą plėtojant išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo technologijas ir jų galimą vaidmenį ateityje mažinant išmetamųjų teršalų kiekį sektoriuose, kuriuose jį sumažinti sunku, kad būtų paspartinta dekarbonizacija ir ne vėliau kaip 2050 m. užtikrintas poveikio klimatui neutralumas. RAGINA visas Šalis, ypač kitas stipriausios ekonomikos valstybes, praktiškai prisidėti prie pasaulinio iškastinio kuro atsisakymo energetikos sistemose, rengiant ir įgyvendinant šalių vidaus planus, politiką ir veiksmus. AKCENTUOJA, kad naftos ir dujų pramonė turėtų imtis vadovaujamojo vaidmens pasaulyje dedant pastangas, kurių reikia išmetamam ŠESD kiekiui sumažinti. ATKREIPIA DĖMESĮ į ekonomiškai efektyvaus išmetamo metano kiekio mažinimo potencialą iškastinio kuro gavybos, gamybos ir transporto, taip pat žemės ūkio ir atliekų sektoriuose. ĮSIPAREIGOJA įtraukti tokias agentūras kaip Tarptautinė energetikos agentūra (TEA), Tarptautinė atsinaujinančiosios energijos agentūra (IRENA) dirbti su UNFCCC, kad būtų užtikrintas skaidrus ir savalaikis ataskaitų teikimas siekiant patrigubinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumus visame pasaulyje ir iki 2030 m. padvigubinti vidutinį metinį energijos vartojimo efektyvumo didinimo tempą, kaip įsipareigota COP28;

28. PABRĖŽIA, kad reikia sukurti didelio poveikio infrastruktūrą, pvz., perdavimo ir skirstymo elektros tinklus, elektros energetikos sistemų jungtis ir energijos kaupimo galimybes, ir kad ji yra svarbi energijos vartojimo galimybėms, konkurencingumui, prieinamam energijos sąskaitų dydžiui, energetiniam saugumui, sistemų lankstumo didinimui, elektrifikacijai ir paklausos valdymui. REMIA tolesnį įgūdžių ugdymo stiprinimą ir žaliųjų darbo vietų kūrimo skatinimą, nes tai sudaro sąlygas gauti naudos iš energetikos pertvarkos, ir pasaulines pastangas kurti ir stiprinti patikimas, diversifikuotas, tvarias, atsakingas, efektyvus išteklius naudojimo ir teisingas pasaulines, regionines ir vietos tiekimo ir vertės grandines energetikos pertvarkai paspartinti;
29. PABRĖŽIA, kad kitas nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų ciklas turi atspindėti pažangą ir kuo didesnę užmojį; ir RAGINA priderinti šiuos nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus prie Sprendimo dėl bendros pažangos įvertinimo ir 1,5 °C temperatūros tikslo, remiantis naujausiais mokslo duomenimis, į juos įtraukti visos ekonomikos masto ir absoliučius mažinimo tikslus, kurie apima visas ŠESD, sektorius ir kategorijas, ir juos pagrįsti konkrečia politika ir priemonėmis, ir DAR KARTĄ pagal JAE konsensuą ragina Šalis 2025 m. pranešti apie savo nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus iki 2035 m. (galutinis terminas) pagal Sprendimo 6/CMA.3. 2 punktą. PAKARTOJA IPCC išvadas, kad yra sprendimų, kaip apriboti temperatūros kilimą iki 1,5 °C, ir dirbs su partneriais, kad užtikrintų, jog šie sprendimai būtų atspindėti kito nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų ciklo metu. YRA ĮSIPAREIGOJUSI dirbti su valstybėmis partnerėmis, vystymosi partneriais ir tarptautinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, partnerystė nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų srityje, kad būtų parengti ir įgyvendinami plataus užmojo nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojantys veiksmai;
30. PALANKIAI VERTINA tai, kad paskelbtas Komisijos komunikatas dėl Europos 2040 m. klimato srities tikslo ir siekio ne vėliau kaip iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą, ir ATKREIPIA DĖMESĮ Į jame pateiktas rekomendacijas, kuriomis atsižvelgiama į mokslo duomenis. PAŽYMI, kad šis komunikatas yra pagrindas diskusijoms ir juo remiantis turi būti priimtas sprendimas dėl ES 2040 m. tikslo ir kiti nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojantys veiksmai, kurie turi būti pateikti gerokai prieš COP30, laikantis įsipareigojimų pagal Paryžiaus susitarimą ir atsižvelgiant į bendros pažangos įvertinimo rezultatus, siekiant rodyti pavyzdį, remiantis išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslu, kurį turi pasiūlyti Komisija ir dėl kurio turi būti susitarta laikantis ES vidaus procedūrų, kartu dirbant prie būtinų išankstinių sąlygų, kad būtų lengviau baigti jį rengti. TAIP PAT RAGINA kitus tarptautinius partnerius, ypač didelius teršėjus, padidinti savo užmojus, kad pasaulis imtų judėti 1,5 °C temperatūros tikslą atitinkančia trajektorija;

31. PABRĖŽIA stabilios ir nuspėjamos politikos sistemos svarbą siekiant suteikti aiškumo investuotojams, įskaitant įmones, piliečiams ir politikos formuotojams, ir būtinybę tinkamu laiku priimti sprendimą dėl tarpinio 2040 m. tikslo, laikantis Europos klimato teisės akto, įsipareigojimų pagal Paryžiaus susitarimą ir 1,5 °C temperatūros tikslo, atsižvelgiant į bendros pažangos įvertinimo rezultatus. PALANKIAI VERTINA 8-osios aplinkosaugos veiksmų programos laikotarpio vidurio peržiūrą; PABRĖŽIA, kad tolesnis teisėkūros procedūra priimamų aktų, priimtų pagal Europos žaliąjį kursą, įgyvendinimas bus labai svarbus siekiant 8-osios aplinkosaugos veiksmų programos prioritetinių tikslų ir atsižvelgiant į socialinį ir ekonominį poveikį pažeidžiamiems sektoriams;
32. PAKARTOJA, kad tarptautiniai veiksmai laikantis tvirto taisyklėmis grindžiamo daugiašališkumo principo yra labai svarbūs siekiant sėkmingai spręsti klimato kaitos uždavinį visame pasaulyje. PRIMENA 2024 m. kovo 18 d. Tarybos išvadas dėl ES žaliosios diplomatijos¹ ir šiuo atžvilgiu PAKARTOJA įsipareigojimą glaudžiai bendradarbiauti su tarptautiniais partneriais vykdant aktyvią Europos žaliąją, klimato diplomatiją ir diplomatiją energetikos srityje, kad būtų paspartinta pasaulinė teisinga ir įtrauki pertvarka;
33. ATKREIPIA DĖMESĮ į tai, kad svarbu veiksmingai bendradarbiauti su besivystančiomis valstybėmis, be kita ko, stiprinant gebėjimus ir teikiant techninę ir finansinę paramą iš visų šaltinių, siekiant spręsti dėl klimato kaitos ir jos poveikio kylančius uždavinius ir užtikrinti perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ir atsparios ekonomikos naudą;
34. pripažįsta IPCC išvadas, kad klimato kaitos poveikiui atsparus vystymasis apima prisitaikymą prie klimato kaitos ir jos švelninimą, kad būtų daroma darnaus vystymosi visiems pažanga, o tam sąlygas sudaro aktyvesnis tarptautinis bendradarbiavimas. PABRĖŽIA, kad klimato kaitos švelninimo veiksmai, kuriais ribojamas išmetamas CO₂ kiekis, kartu smarkiai mažinant išmetamą kitų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, mažina atšilimo tempą ir mastą, didina veiksmingumą ir gebėjimą planuoti. AKCENTUOJA, kad dėl spartesnių klimato kaitos tempų ir masto didėja tikimybė, kad bus viršytos prisitaikymo prie klimato kaitos ribos, todėl PABRĖŽIA, kad klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos yra viena kitą papildančios ir itin svarbios priemonės sprendžiant klimato kaitos uždavinį, ir RAGINA pasauliniu mastu giliai, sparčiai ir tvariai sumažinti išmetamą teršalų kiekį, kad būtų pasiektas bent nulinis grynas išmetamo CO₂ kiekis, laikantis 1,5 °C scenarijaus, kad būtų išsaugotas mūsų gebėjimas prisitaikyti;

¹ Dok. 7865/24.

35. PRIPAŽĮSTA, kad yra vis svarbiau gerinti gebėjimą prisitaikyti, didinti atsparumą ir mažinti pažeidžiamumą dėl klimato kaitos, ir PABRĖŽIA, kad pagrindinis vaidmuo tenka holistinėms, įtraukioms ir veiksmingai įgyvendinamoms nacionalinėms prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoms ir planams. RAGINA visas Šalis dėti daugiau pastangų, kad prisitaikymo prie klimato kaitos ir atsparumo klausimai būtų integruoti ir vyrautų atitinkamose ir esamose politikos srityse, programose ir veikloje, nes šios pastangos yra itin svarbios siekiant neutralizuoti didėjančias klimato kaitos grėsmes. ATKREIPIA DĖMESĮ į ES paramą tarptautiniam atsparumui ir pasirengimui klimato kaitai, politiką ir paskatas, skirtas klimato kaitos poveikiui atsparioms investicijoms skatinti, ir į tikslinę paramą valstybėms partnerėms, visų pirma veiklai, kuria prisidedama prie įvairių prisitaikymo prie klimato kaitos politikos ciklo etapų įgyvendinimo (rizikos vertinimo, planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos, vertinimo ir pasimokymo);
36. AKCENTUOJA, kad visapusiškas su klimatu susijusios rizikos valdymas yra labai svarbus siekiant išsiugdyti ilgalaikį atsparumą klimato kaitai ir išvengti su neigiamu klimato kaitos poveikiu susijusių nuostolių ir žalos, juos kuo labiau sumažinti ir spręsti su jais susijusius klausimus. PABRĖŽIA, kad ES ir jos valstybės narės nuolat deda pastangas, kad užkirstų kelią klimato kaitos keliamai rizikai ir ją mažintų tiek ES viduje, tiek už jos ribų, kaip matyti iš visų valstybių narių prisitaikymo prie klimato kaitos strategijų ir planų formuluočių ir iš to, kaip jos įgyvendinamos, kaip propaguojama Europos prisitaikymo prie klimato kaitos misija ir kaip įgyvendinama ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija. PALANKIAI VERTINA Europos klimato rizikos vertinimą (EUCRA) ir Komisijos komunikatą dėl su klimatu susijusios rizikos valdymo, kurie padės nustatyti su prisitaikymu prie klimato kaitos susijusius politikos prioritetus Europoje ir plėtoti politiką labiausiai klimato kaitos veikiamuose sektoriuose, ir su dideliu susirūpinimu ATKREIPIA DĖMESĮ į jų išvadą dėl grėšiančio pavojaus ir rizikos, kurią klimato kaita kelia piliečiams, finansų sistemai ir visai ekonomikai, ir į tai, kad daugelis nustatytų rizikų pasiekė kritinį lygį ir dėl to reikia imtis skubių ir ryžtingų veiksmų;

37. PABRĖŽIA, kad siekiant išvengti su neigiamu klimato kaitos poveikiu susijusių nuostolių ir žalos, juos kuo labiau sumažinti ir spręsti su jais susijusius klausimus, itin svarbu užtikrinti, kad pasaulio temperatūra nepakiltų daugiau kaip 1,5 °C. PAKARTOJA tvirtą ES įsipareigojimą stiprinti veiksmus, kuriais siekiama išvengti nuostolių ir žalos, juos kuo labiau sumažinti ir spręsti su jais susijusius klausimus pagal Paryžiaus susitarimo 8 straipsnį. PABRĖŽIA, kad nėra vieno būdo, kaip reaguoti į nuostolius ir žalą, ir kad reikia stiprinti daugybę reagavimo priemonių, kartu visame pasaulyje gerinant esamų ir naujų reagavimo į nuostolius ir žalą priemonių sinergijas ir suderinamumą;
38. PRIPAŽIŪSTA Dubajuje ir vėliau priimtus įsipareigojimus pradėti vykdyti Reagavimo į nuostolius ir žalą fondo veiklą; šiuo atžvilgiu PALANKIAI VERTINA fondo valdybos atliktą darbą siekiant laiku užbaigti rengti jo valdymo ir institucinę tvarką. PABRĖŽIA, kad fondo veikla turi būti suderinta su finansavimo priemonėmis, pasitelkiant esamus mechanizmus, pvz., Varšuvos tarptautinį klimato kaitos poveikio sukeltų nuostolių ir žalos mechanizmą, jo vykdomąjį komitetą ir jo Santjago tinklą. PABRĖŽIA, jog svarbu, kad skubiai pradėtų veikti naujos finansavimo priemonės, įskaitant fondą, esamų ir naujų aplinkybių kontekste, siekiant remti besivystančias valstybes, kurios yra ypač veikiamos neigiamo klimato kaitos poveikio, taip pat toliau savanoriškai teikti paramą iš daugelio įvairių finansavimo šaltinių, įskaitant dotacijas ir lengvatines paskolas iš viešųjų, privačiųjų ir inovacinių šaltinių. Be to, RAGINA visas atitinkamas iniciatyvas ir institucijas, pavyzdžiui, daugiašalius plėtros bankus, tarptautines finansų įstaigas (TFĮ), klimato fondus, JT agentūras, dvišales agentūras ir kitus atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, atsižvelgiant į jų įgaliojimus, dalyvauti sprendžiant nuostolių ir žalos klausimus ir nuosekliai bei koordinuotai remti šias pastangas;

39. PRIPAŽĮSTA, kad viešasis kovos su klimato kaita finansavimas, įskaitant tarptautinį kovos su klimato kaita finansavimą, tebėra labai svarbus remiant pažeidžiamas valstybes ir bendruomenes, ypač tas, kurių patiriamas klimato kaitos poveikis yra neproporcingas, visų pirma mažiausiai išsivysčiusias šalis ir mažas besivystančias salų valstybes, be kita ko, prisitaikymo prie klimato kaitos tikslais. AKCENTUOJA, kad svarbu oficialią paramą vystymuisi naudoti veiksmingai ir kaip katalizatorių siekiant sutelkti išteklių iš kitų šaltinių. PABRĖŽIA, kad daugelis besivystančių šalių, visų pirma tų, kurių pajėgumai yra labai riboti, ir toliau susiduria su problemomis norėdamos gauti kovos su klimato kaita finansavimą, ir kad reikia dėti daugiau pastangų, kad tokie uždaviniai būtų sprendžiami, kad besivystančios šalys, kurių nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojantys veiksmai yra plataus užmojo, galėtų paspartinti savo šalių vidaus su klimato kaita susijusią pertvarką ir energetikos pertvarką ir padidinti nacionalinį atsparumą klimato kaitai;
40. PALANKIAI VERTINA tai, kad išsivysčiusios šalys pasiekė bendrą tikslą sutelkti besivystančioms šalims skirtą 100 mlrd. USD vertės kovos su klimato kaita finansavimą, teikiamą vykdant prasmingus klimato kaitos švelninimo veiksmus ir užtikrinant įgyvendinimo skaidrumą: 2022 m. suteikta ir sutelkta 115,9 mlrd. USD. PRIMENA svarbų ES ir jos valstybių narių indėlį šioje srityje ir DAR KARTĄ PATVIRTINA savo įsipareigojimą 2025 m. ir toliau įgyvendinti šį tikslą. Taip pat PAKARTOJA įsipareigojimą toliau didinti klimato, biologinės įvairovės ir tvaraus žemės valdymo darbotvarkių finansavimo sinergijas. PRIPAŽĮSTA, kad reikia identifikuoti ir naudoti esamus ir naujus novatoriškus finansavimo šaltinius, be kita ko, iškastinio kuro sektoriuje, siekiant padėti pažeidžiamiausios valstybės švelninti klimato kaitą ir didinti atsparumą jai. Taip pat PRIPAŽĮSTA, kad kovos su klimato kaita finansavimo srityje reikia dar geriau atsižvelgti į lyčių aspektą;
41. PRIPAŽĮSTA, kad svarbu didinti finansavimo, skirto atsparumui klimato kaitai didinti ir gebėjimams prisitaikyti prie klimato kaitos gerinti, mastą. DAR KARTĄ PATVIRTINA, kad ES ir jos valstybės narės yra pasiryžusios atsiliepti į raginimą iki 2025 m. padvigubinti, palyginti su 2019 m. lygiu, išsivysčiusių šalių bendrai teikiamą prisitaikymo prie klimato kaitos finansavimą besivystančioms šalims. PABRĖŽIA itin svarbų tarptautinio lengvatinio finansavimo ir šalių vidaus viešojo finansavimo vaidmenį remiant ir sutelkiant prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas tinkamai programuojant, planuojant ir sudarant biudžetą, nes taip pagerinamos galimybės gauti privatųjį finansavimą ir jis yra įtraukiamas;

42. PAKARTOJA, kad vienas iš pagrindinių Paryžiaus susitarimo tikslų yra užtikrinti, kad pasauliniai finansiniai srautai atitiktų mažo ŠESD kiekio išmetimo ir klimato kaitos poveikiui atsparaus vystymosi trajektoriją. PABRĖŽIA, kad tam reikia pasaulio mastu skubiai imtis veiksmų, kurie apimtų tęstinę ir spartesnę tarptautinės finansų architektūros reformą. PAKARTOJA, kad vien tik viešaisiais finansais negalima užtikrinti tokio finansavimo lygio, kurio reikia norint sukurti neutralaus poveikio klimatui ir atsparią pasaulio ekonomiką, ir kad norint užtikrinti sėkmingą ir teisingą pertvarką labai svarbu sutelkti kovos su klimato kaita finansavimą iš privačių ir novatoriškų šaltinių. PABRĖŽIA, kad didžiąsą dalį reikiamų investicijų į žaliąsias pertvarkas turės sudaryti privačiosios investicijos, ir PRIPAŽIŠTA, kad tokios pastangos apima valstybių vidaus ir tarptautinių finansų sistemų suderinimą visose valstybėse, kad viešojo ir privačiojo finansavimo srautai būtų nukreipti ne intensyvios taršos veiklai, kuri yra žalinga klimatui, o mažo ŠESD kiekio ir klimato kaitos poveikiui atspariam vystymuisi. AKCENTUOJA, kad reikia plačiu mastu sutelkti privatųjį sektorių pasitelkiant veiksmingas ir patikimas politikos sistemas, kuriomis galima spręsti rinkos nepakankamumo problemas ir šalinti kitas kliūtis investicijoms padidinti. RAGINA visas Šalis geriau skaidriai ir patikimai teikti informaciją apie klimato srities veiksams suteiktą ir sutelktą viešąjį ir privatųjį finansavimą ir šiame kontekste PRIPAŽIŠTA, kad reikia pažangos įgyvendinant, stebint ir atsekant finansinių srautų suderinimą, taip pat reikia teikti rinkos dalyviams nuoseklią, palyginimą ir patikimą informaciją. Su dideliu susirūpinimu ATKREIPIA DĖMESĮ į privačiojo finansavimo, kuriuo vis dar remiama su Paryžiaus susitarimu nesuderinta pasaulinė veikla, ypač iškastinio kuro sektoriuje, mastą, ir į žalingas paskatas, kurios tebėra taikomos nepaisant Glazge priimto sprendimo dėl laipsniško jų atsisakymo ir Paryžiuje priimto sprendimo dėl finansavimo srautų suderinimo pagal 2 straipsnio 1c dalį, kuriuo, *inter alia*, reikalaujama, kad būtų sumažinti investicijų į iškastinio kuro infrastruktūrą srautai, kartu pripažįstant, jog reikia, kad tam tikros investicijos, įskaitant investicijas į infrastruktūros paskirties pakeitimą ir į jos pritaikymą ateičiai, būtų suderinamos su 1,5 °C scenarijumi. PRIPAŽIŠTA IPCC išvadas, kad iškastiniam kurui skirti viešojo ir privačiojo finansavimo srautai tebėra didesni už prisitaikymui prie klimato kaitos ir jos švelninimui skirtus srautus;

43. RAGINA daugiašalius plėtros bankus ir kitas tarptautines finansų įstaigas, atsižvelgiant į jų įgaliojimų sritį, intensyvuoti pastangas remti bendros pažangos įvertinimo rezultatų įgyvendinimą, be kita ko, sutelkiant daugiau kovos su klimato kaita privačiojo finansavimo, ir taikant priemones, kuriomis gerinama palanki aplinka, kad būtų užtikrintas veiksmingas kovos su klimato kaita finansavimo įgyvendinimas, ir derinant savo strategijas, veiklą ir investicijas su Paryžiaus susitarimo tikslais, be kita ko, imantis būtinų reformų vykdant platesnę tarptautinės finansų architektūros reformą, tokiame kontekste, kad visi finansavimo srautai atitiktų išmetamo ŠESD kiekio mažinimo trajektoriją ir klimato kaitos poveikiui atsparų vystymąsi ir kad būtų toliau didinamas kovos su klimato kaita finansavimo mastas bei veiksmingumas ir supaprastinamos galimybės jį gauti. PALANKIAI VERTINA daugiašalių plėtros bankų dedamas pastangas teikti daugiau kovos su klimato kaita finansavimo, suderinti skolinimą ir operacijas su Paryžiaus susitarimo tikslais ir toliau plėtoti jų bendrą požiūrį į atliktos kovos su klimato kaita finansavimo veiklos ir rezultatų stebėjimą ir ataskaitų teikimą, taip pat bendrą daugiašalių plėtros bankų derinimo su Paryžiaus susitarimu metodiką, G20 kapitalo pakankumo sistemos peržiūrą ir kitas kai kurių pagrindinių daugiašalių plėtros bankų – įskaitant lyderių pozicijas užimančius Europos plėtros banką, taip pat Europos rekonstrukcijos ir plėtros banką ir Pasaulio banko grupę – nustatytas strategijas ir RAGINA skubiai juos įgyvendinti. PABRĖŽIA svarbų vaidmenį, kurį daugiašaliai plėtros bankai turi atlikti, kad iki 2030 m. būtų pasiekti pasauliniai atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir energijos efektyvumo sričių tikslai ir taip prisidėta prie sąžiningo ir teisingo laipsniško iškastinio kuro atsisakymo, sudarant sąlygas didinti investicijų besivystančiose šalyse ir besiformuojančios ekonomikos šalyse dalį;
44. PALANKIAI VERTINA tai, kad bendros pažangos įvertinime pripažintas vyriausybių, centrinių bankų, komercinių bankų, institucinių investuotojų ir kitų finansų subjektų vaidmuo siekiant gerinti su klimatu susijusios finansinės rizikos vertinimą ir valdymą, užtikrinant arba gerinant galimybes naudotis kovos su klimato kaita finansavimu visuose geografiniuose regionuose ir sektoriuose, ir PABRĖŽIA, kad reikia nagrinėti novatoriškas galimybes plėsti klimato srities veiksmų lengvatinio finansavimo šaltinius, įskaitant, *inter alia*, anglies dioksido apmokestinimą, klimato srities veiksmų įgyvendinimui skirtas rinkliavas, tokiu būdu sudarant sąlygas mažinti žalingas paskatas. PALANKIAI VERTINA darbą, vykdomą ekspertams atliekant pasaulinę skolos, gamtos ir klimato peržiūrą, ir Paryžiaus paktą dėl žmonių ir planetos;

45. PABRĖŽIA anglies dioksido apmokestinimo veiksmingumą mažinant išmetamą teršalų kiekį, skatinant žaliasias investicijas ir tuo pat metu pertvarkant energetikos ir pramonės sektorius, kaip matyti iš ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos. PRAŠO partnerių drauge su ES plėtoti visuotinį požiūrį į anglies dioksido apmokestinimą ir PALAIKO visus jurisdikciją turinčius subjektus ir RAGINA juos nustatyti arba tobulinti savo šalių vidaus anglies dioksido apmokestinimo mechanizmus, pabrėždama jų potencialą didinti pajamas, kuriomis naudojamosi įgyvendinant jų nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus, be kita ko, suderinant anglies dioksido apmokestinimo priemones su raginimu imtis veiksmų siekiant suderinti anglies dioksido rinkas su Paryžiaus susitarimu ir dalyvaujant tarptautinėse iniciatyvose, tokiose kaip Finansų ministrų koalicija dėl klimato politikos veiksmų, Bridžtauno iniciatyva ir Nairobio deklaracija dėl klimato. PABRĖŽIA, kad reikia imtis veiksmų pasauliniam anglies dioksido apmokestinimui didinti;

SUINTERESUOTIEJI SUBJEKTAI, KURIE NĖRA ŠALYS, IR KITOS TARPTAUTINĖS ORGANIZACIJOS BEI PROCESAI

46. AKCENTUOJA suinteresuotųjų subjektų, kurie nėra Šalys, visų pirma pilietinės visuomenės, įmonių, finansų įstaigų, miestų ir subnacionalinių institucijų, čiabuvių tautų, vietos bendruomenių, jaunimo ir mokslinių tyrimų įstaigų, veiksmų svarbą ir būtinumą, be kita ko, vykstant UNFCCC procesams, ir RAGINA juos toliau dalyvauti veiksmingai įgyvendinant Paryžiaus susitarimą ir bendros pažangos įvertinimo rezultatus, be kita ko, pagal Pasaulinę veiksmų klimato kaitos srityje darbotvarę. Ypač PABRĖŽIA itin svarbų privačiojo sektoriaus ir privačiojo finansavimo vaidmenį. PALANKIAI VERTINA ir SKATINA abiejų aukšto lygio pranešėjų aktyvų darbą remiant klimato srities veiksmus. Taip pat PALANKIAI VERTINA tvirtą Sąjungoje įsisteigusių verslo subjektų dalyvavimą numatant sprendimus, kaip paspartinti klimato srities veiksmus visame pasaulyje. PRIPAŽIŠTA ryžtingus pilietinės visuomenės, visų pirma vaikų ir jaunimo, raginimus imtis platesnio užmojo klimato srities veiksmų, atsižvelgiant į skirtingų kartų lygybę, ir poreikį vykdyti socialiai naudingą ekologinę pertvarką, kuria atsižvelgiama į žmonių poreikius; šiame kontekste PRIPAŽIŠTA, kad būtina užtikrinti įtraukų visuomenės dalyvavimą, visuomenės galimybę gauti informaciją, sudaryti aktyviam dalyvavimui palankią aplinką, taip pat užtikrinti prieigą prie informacijos, susijusios su klimato srities veiksmų planavimu ir įgyvendinimu. PABRĖŽIA švietimo ir mokymo klimato kaitos klausimais, visuomenės dalyvavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo šioje srityje vykdant įgalinimo klimato srityje veiklą svarbą;

47. atsižvelgdama į bendros pažangos įvertinimą, RAGINA ieškoti sprendimų, kaip pakeisti gyvenimo būdą ir vartojimo bei gamybos modelius, kad jie taptų tvarūs, be kita ko, taikant žiedinės ekonomikos metodus, PRIPAŽĮSTA, kad auga plastiko gamybai reikalingo iškastinio kuro ir energijos paklausa, ir šio augimo sąsajas su klimato kaita, taip pat žalingą poveikį, kurį tarša plastikų daro atsparumui klimato kaitai, žmogaus sveikatai ir ekosistemoms. RAGINA panaikinti aplinkos taršą plastikų ir PALANKIAI VERTINA Tarpyvyriausybinių derybų komiteto darbą rengiant tarptautinę teisiškai privalomą priemonę taršai plastikų panaikinti;
48. PRIPAŽĮSTA vietos subjektų, įskaitant vietos ir regionų valdžios institucijas, vadovavimą ir atsakomybę spartinant ir plečiant socialiniai teisingus klimato srities veiksmus. RAGINA ieškoti sprendimų, kuriais būtų atsižvelgiama į tai, jog svarbu keisti gyvenimo būdo ir vartojimo bei gamybos modelius, kad jie taptų tvarūs, ir SKATINA veiksmingai įtraukti piliečius, kad jie dalyvautų pereinant prie tokio gyvenimo būdo, be kita ko, taikant žiedinės ekonomikos metodus, ir PABRĖŽIA, kad rengiant ir įgyvendinant nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus, nacionalinius ŠESD išmetimo leidimų paskirstymo planus bei strategijas ir ilgalaikes strategijas reikia stiprinti bendradarbiavimą su vietos ir regioninėmis valdžios institucijomis bei bendruomenėmis;
49. PRIMENA, kad turi būti veiksmingai sprendžiama tarptautinės aviacijos ir jūrų transporto išmetamų teršalų problema ir galiausiai grynasis jų kiekis turi būti sumažintas iki nulio. PALANKIAI VERTINA pažangą, Tarptautinės jūrų organizacijos (IMO) padarytą jos peržiūroje ŠESD kiekio mažinimo strategijoje, į kurią įtrauktas sustiprintas bendras užmojis iki 2050 m. ar panašiu laikotarpiu pasiekti, kad tarptautinės laivybos išmetamas grynasis ŠESD kiekis būtų lygus nuliui, numatant orientacinį tikrinimą 2030 m. ir 2040 m. ŠESD kiekio mažinimo strategijoje taip pat numatytas naujas užmojų lygis, susijęs su alternatyvių visai arba beveik ŠESD neišmetančių technologijų diegimu iki 2030 m. RAGINA IMO tęsti darbą, kad iki 2025 m. būtų parengtos ir priimtose laikotarpio vidurio priemonės, kuriomis būtų užtikrinta, kad būtų pasiekti visi strategijos tikslai, ir kurios apimtų standartą, kuriuo reglamentuojamas laipsniškas jūrinio kuro taršos ŠESD intensyvumo mažinimas, ir jūrų sektoriuje išmetamo ŠESD kiekio apmokestinimo mechanizmą. Siekiant Paryžiaus susitarimo tikslų, RAGINA Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO) valstybės nares 2025 m. ICAO asamblėjoje susitarti padidinti CORSIA užmojų lygį, kad būtų galima pasiekti jos ilgalaikį siektiną tikslą;

50. PAKARTOJA, kad siekiant 1,5°C temperatūros tikslo itin svarbu išsaugoti, apsaugoti ir atkurti gamtą ir jūrų, gėlo vandens, pakrančių ir sausumos ekosistemas, be kita ko, intensyvinant pastangas ne vėliau kaip 2030 m. sustabdyti miškų naikinimą bei alinimą ir pasukti šį procesą priešinga linkme, ir išsaugant bei atkuriant vandenynus ir pakrančių bei gėlo vandens ekosistemas, taip pat išsaugoti kalnų ekosistemas, kurios yra klimato požiūriu ypač pažeidžiami regionai – tai pripažįstama ir bendros pažangos vertinime, PRIMINDAMA raginimą toliau stiprinti su vandenynais susijusius klimato srities veiksmus ir PALANKIAI VERTINDAMA pagal UNFCCC vykstantį dialogą vandenynų ir klimato kaitos klausimais;
51. PABRĖŽIA, kad reikia spręsti vandens ir klimato sąsajos klausimą. Šiame kontekste PRIMENA Tarybos išvadas dėl vandens klausimo ES išorės veiksmų srityje² ir Europos Vadovų Tarybos išvadas, kuriose pripažįstama, kad reikia imtis aktyvesnių ES ir pasaulinių veiksmų vandens srityje, ir pabrėžiama strateginio požiūrio į apsirūpinimo vandeniu saugumą svarbą³. PRIPAŽIŠTA vandens ekosistemų, visų pirma šlapynių ir pakrančių ekosistemų, pagrindinį vaidmenį klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos srityje ir poreikį apsaugoti, atkurti ir tvariai valdyti vandens išteklius, ir su tuo susijusį dėmesį gamtos procesais pagrįstiems sprendimams, taip pat ekosistemomis grindžiamiems metodams, kad būtų sumažintas neigiamas klimato kaitos poveikis ir padidintas gebėjimas prisitaikyti. PALANKIAI VERTINA JT 2023 m. konferencijos vandens klausimais rezultatus, jos Veiksmų vandens srityje darbotvarkę ir Vandenų konvencijos įgyvendinimą, taip pat visos JT masto vandens ir sanitarijos strategijos įgyvendinimą, *inter alia*, integruojant vandens ir gėlo vandens ekosistemų klausimus į atitinkamus JT procesus. PRIPAŽIŠTA esminį teritorijų planavimo vaidmenį prisitaikant prie klimato kaitos, pavyzdžiui, kai planuojant veiklą atsižvelgiama į klimato nulemtą vandens trūkumą ir potvynių riziką;
52. ATKREIPIA DĖMSĮ Į beprecedentį ekstremalių klimato reiškinių dažnumo ir masto augimą, oro sąlygų ir gaivalinių nelaimių, niokojančių materialų ir nematerialų kultūros paveldą, pokyčius, taip pat kultūros ir paveldo galią didinti informuotumą ir aktyvuoti sinergiją visais visuomenės lygmenimis, kad būtų imamasi klimato srities veiksmų, ir PALANKIAI VERTINA tai, kad į JAE pasaulinio atsparumo klimato kaitai programą įtraukta kultūros paveldo apsauga.

² Dok. 14108/21.

³ Dok. EUCO 4/23.